

## Ключові досягнення Громадянської мережі ОПОРА/Київського осередку за період 2022-2023 роки

### *I. Посилення спроможності локальних ОГС брати участь в процесах реагування на військову агресію та відбудову*

- **Пункти незламності в будинках**

Організаційна, консультаційна та фандрейзингова підтримка мережі ОСББ та їх асоціацій (понад 60 асоціацій та профільних ГО) для облаштування найпростіших укриттів у багатоквартирних будинках та забезпечення резервних джерел живлення (насамперед, з відновлюваних джерел енергії)

- **Коаліція НГО “Житло для життя”**

ОПОРА, маючи широку мережу локальних партнерств, ініціювала створення коаліції НГО "Житло для життя" з метою:

- об'єднання зусиль для сталого відновлення житла в Україні через: інформаційне забезпечення, консультування та супровід ВПО, які втратили житло, відновлення їх прав на житло (забезпечення тимчасовим соціальним житлом та відбудова/доступ до постійного житла);
- створення та представлення регіональним органам влади механізмів вирішення питань щодо надання безпечного і доступного житла ВПО на локальному рівні. Меморандум підписали 11 громадських організацій - Громадянська мережа ОПОРА, Громадська організація «РАДА КЕРІВНИКІВ ОСББ», Господарська некомерційна організація - фонд «Сприяння», Громадська організація «Ресурсний Центр - ЕПЦЕНТР ЗМІН», Громадська організація «РАДА ОСББ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», Громадська організація «Агентство економічного розвитку», Херсонська міська громадська організація «Центр розвитку ОСББ «Пліч - о - пліч», Громадська організація «Жіночий Формат», Громадська спілка «ОЖБК», ОСББ «ВІКТОРІЯ», Громадська організація «Асоціація розвитку ОСББ та ЖБК «СУЧАСНИЙ ДІМ», Дніпровське міське об'єднання всеукраїнського товариства «ПРОСВІТА» ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, Дніпропетровська міська громадська організація «ПОЗИЦІЯ». На базі локальних партнерів було сформовано місцеві команди проекту з 1-3 осіб (консультування ВПО, адвокаційна діяльність, інформаційна робота), у 15-и громадах 9-и областей України (Київська, Житомирська,

Чернігівська, Одеська, Миколаївська, Дніпропетровська, Харківська, Херсонська, Запорізька).

Продовжується постійний розвиток партнерства на національному та регіональному рівнях шляхом залучення до співпраці нових гравців. А також забезпечуючи проведення систематичних зустрічей для планування діяльності, створення окремих груп для підготовки проєктних заявок, проведення навчання та розвиток команди. Окрім того, більшість місцевих НГО самостійно залучили фінансування на реалізацію локальних ініціатив.

- **Допомога в інституалізації Рад ВПО та представленні інтересів вразливих груп**

Одним з основних напрямків діяльності ОПОРА є допомога у створенні та розвитку Рад ВПО при обласних та місцевих органах влади. ОПОРА у цьому процесі, надає методичну та консультаційну підтримку з питань соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, шляхом надання пропозицій щодо завдань та пріоритетних функцій Рад ВПО, механізмів залучення вразливих груп та представлення їх інтересів, налагодження комунікації з бізнесом. Ради ВПО за сприяння ОПОРИ були створені в громадах: Павлоградська, Вознесенська, Чернігівська, Одеська, Херсонська, Коростенська, Білоцерківська, Ірпінська, Бородянська, Макарівська, Харківська громади.

Створення Рад ВПО та участь представників ОПОРА у їх діяльності суттєво підвищує якість життя ВПО та сприяє вирішенню їхніх проблем. Це стало можливим завдяки формуванню свідомої громадськості, поліпшенню умов проживання ВПО, розвитку співпраці та партнерства, а також підвищенню рівня громадської активності. Це сприяло інтеграції ВПО у життя громади та покращило загальний рівень життя усіх її членів.

- **Навчання державних та громадських консультантів щодо програм відновлення житла і створення соціального житла**

ОПОРА має багаторічну співпрацю з системою безоплатної правової допомоги (БПД) - мережа державних правників та громадських радників, а також - адвокатів. Послуги цих юристів є безкоштовними для вразливих груп. Після початку повномасштабної військової агресії співпраця з системою БПД зосередилась на висвітленні результатів роботи мережі громадських радників (активістів та партнерів), які надавали практичні поради щодо захисту прав ВПО,

практичних аспектів життєдіяльності ОСББ у воєнних реаліях, захисту прав українців, чиє майно було пошкоджено чи зруйновано.

Було підвищено кваліфікацію 200 громадських радників та юристів БПД з питань управління багатоквартирним будинком в умовах війни шляхом проведення тренінгів та онлайн-курсів. Для ініціативних груп мешканців та керівництва ОСББ, які зіштовхнулися з новими викликами, було створено онлайн-курс [“Правові питання створення та діяльності ОСББ”](#), а також - інтерактивний [онлайн продукт “Матриця судових рішень”](#). Загалом, навчальними матеріалами проекту скористалися понад 800 представників ОСББ.

Було розроблено та апробовано алгоритм захисту прав постраждалих осіб, чиє майно було зруйноване або пошкоджене в судовий спосіб (створено та реалізовано навчальну програму, яку засвоїли 183 фахівці, надано 1720 консультацій, створено електронний курс [“Захист прав осіб, чиє майно було зруйноване або пошкоджене в судовий спосіб”](#), що сприятиме сталості отриманих знань та забезпечить навчання ширшої цільової аудиторії, проведено інформаційну кампанію щодо отримання безоплатних правових послуг та статусу ВПО).

Було створено та проведено навчальний курс “Правове забезпечення вирішення житлових проблем ВПО та інших потерпілих осіб” (5 тренінгових сесій) для 30-и юристів системи БПД та громадських консультантів. Було створено дворівневий дистанційний курс [“Забезпечення та реалізація права на житло для ВПО”](#) для волонтерів та радників системи БПД, активних представників громад, а також з поглибленими матеріалами із практичними кейсами та судовою практикою для юристів та адвокатів.

- **Громадська участь у дорадчих органах органів місцевого самоврядування для забезпечення ВПО тимчасовим житлом**

У 9 регіонах підписані меморандуми про співпрацю в рамках діючих проєктів, зокрема:

- у 3 громадах (Павлоградській, Білоцерківській, Чернігівській областях) започатковано системну роботу зі створення фонду соціального житла, створено спільні робочі групи. Ця ініціатива сприяє забезпеченню ВПО тимчасовим житлом, якість якого перевищує наявні місця компактного проживання;

- у 5 громадах (Павлоградська, Київська, Іванівська, Ірпінська, Біла Церква, Херсонська) створені комісії та робочі групи, куди входять регіональні представники ОПОРИ;
- у громадах здійснюється постійний моніторинг місць компактного проживання та надається практична допомога для новоприбулих ВПО (зокрема, у м. Херсоні).
- **Громадська участь у дорадчих органах органів місцевого самоврядування для відбудови пошкодженого і зруйнованого житла**

Підписано меморандуми про співпрацю з органами місцевого самоврядування, в результаті яких:

- створено комісії чи робочі групи, куди входять регіональні представники проєкту;
- регіональні представники залучені до роботи комісій з обстеження пошкодженого житлового фонду, в тому числі з використанням публічної послуги “єВідновлення” (Біла Церква, Бородянка, Херсон);
- у прифронтових містах (Херсон, Харків, Запоріжжя) надається гуманітарно- психологічна допомога;
- проведено 12 презентаційних заходів з обміну досвідом за участі керівництва ОТГ, ОМС та ОБВ, представників громадських організацій та благодійних фондів, народних та місцевих депутатів, голів правлінь ОСББ, ВПО та осіб, чиє житло було пошкоджено чи зруйновано, членів Рад з питань ВПО, а також ЗМІ;
- проведено 8 круглих столів, під час яких були презентовані та обговорені поради для ОМС з кращими практиками соціального захисту та відбудови житла.

## ***II. Інформаційно-консультаційна допомога людям, чиє житло пошкоджене і зруйноване щодо отримання тимчасового житла чи відбудови власного***

- **Адресні консультації у 15-и громадах 9-и областей України**

ВПО, що втратили житло, отримали інформаційні та правові консультації, а також супровід з житлових питань щодо відновлення своїх прав, забезпечення тимчасовим соціальним житлом та відбудови, доступу до постійного житла. Загалом було надано 5287 консультацій громадськими консультантами-радниками та консультантами системи БВПД в 15 громадах 9-и областей України (Київської, Житомирської, Чернігівської, Одеської, Миколаївської, Харківської, Херсонської, Запорізької). Проведені консультації показали, що найбільш

вразливою категорією залишаються ВПО, житло яких знаходиться на тимчасово окупованих територіях або у зонах активних бойових дій.

Близько 40% проконсультованих ВПО отримали тимчасове житло або подали заяви для участі у різноманітних програмах відбудови власного пошкодженого житла, включаючи отримання грошової компенсації. Понад 80% осіб, чиє майно знаходиться на підконтрольній Україні території і є мало пошкодженим, змогли подати документи для отримання допомоги від держави і отримати кошти для ремонту.

Близько 30% проконсультованих осіб повністю завершили роботи, близько 60% проконсультованих осіб, чиє житло зруйноване повністю, змогли подати документи для отримання компенсації. Так як можливість бронювання коштів запрацювала лише з кінця грудня 2023 року, то близько 20% людей реалізували своє право на купівлю нового житла або чекають нарахування коштів для відбудови власних будинків.

- **Інформаційна кампанія для людей, які втратили житло**

Створено та поширено 925 публікацій. Загальна кількість охоплень цільової аудиторії склала понад 580 000 облікових записів (інформація про можливості, успішні кейси відновлення, аналітичні, моніторингові матеріали, новини органів влади за напрямками діяльності проєкту).

Створено 10 освітніх відеороликів, які поширені у соціальних мережах та на 16 регіональних телеканалах. Потенційна аудиторія телевізійних каналів складає понад 13,8 млн глядачів.

Створено і запущено інформаційно-краудфандингову платформу [www.rehouse.org.ua](http://www.rehouse.org.ua), на якій представлені проєкти ОСББ з відновлення пошкоджених будинків, а також забезпечення будинків альтернативними джерелами енергії.

Створено та поширено інформаційні дудл-відео “[Алгоритм захисту прав осіб, чиє майно було зруйноване або пошкоджене в судовий спосіб](#)” та “[можливості отримання статусу ВПО](#)”.

### ***III. Співпраця з ОМС задля енергоефективного та зеленого відновлення***

#### **Консультаційно-методична підтримка відбудови житла**

Органам місцевого самоврядування запропоновано ряд гайдів щодо [організації енергоефективних заходів](#), [створення безпечних укриттів](#) та [доступних поросторів](#) при відбудові та реконструкції. Також запропоновано поради щодо

створення фондів енергоефективності та [соціального житла](#). Дані рекомендації органи місцевого самоврядування можуть використовувати при підготовці проєктів для залучення фінансування як з державного бюджету, там і від проєктів міжнародної технічної допомоги. Переглянути ці та інші матеріали можна за посиланням: <https://rehouse.org.ua/counsellor>.

Проаналізовано досвід громад, зібрано кращі практики, створено аналіз моделей безпечного та енергоефективного житла на місцевому рівні. Напрацьовані матеріали упорядковано у друковану збірку [“Моделі відновлення житла і забезпечення житлом ВПО”](#), яка доступна широкій громадськості накладом 1000 екземплярів.

Надані пропозиції [енергомодернізації містечок для внутрішньо переміщених осіб](#) мають стати невід’ємною складовою політик територіальних громади з декарбонізації міської економіки: підвищення енергоефективності, розвитку відновлюваних джерел енергії, розвитку циркулярної економіки та синхронізації із ініціативою “Європейський зелений курс”, яку визначено орієнтиром, принципом та цінністю в економічній політиці за Національною економічною стратегією на період до 2030 року.

З огляду на продовження бойових дій, питання будівництва та подальшої експлуатації тимчасових модульних містечок для переселенців залишається актуальним. Мережею ОПОРА були проаналізовані особливості будівництва та експлуатації таких містечок з огляду на ефективність енергоспоживання та експлуатаційні витрати. Це дало змогу представникам муніципалітетів врахувати накопичений досвід та підвищити ефективність енергоспоживання житла для переселенців, мінімізувати витрати на його будівництво та експлуатацію, а також відпрацювати можливість використання альтернативних джерел енергії.

Посадові особи, які приймають політичні рішення, за допомоги організаційної та експертної підтримки ОПОРА отримали додаткові обґрунтування для просування програм зі стимулювання ВДЕ у житловому фонді.

Підготовлено пакет типових документів для органів місцевого самоврядування (шаблони місцевих програм з відновлення, у тому числі - енергоефективного та з використанням чистих джерел енергії) багатоквартирних житлових будинків. На сьогодні, місто Миколаїв працює над створенням власної програми з використанням даних шаблонів, а також близько 10 громад висловили зацікавленість у створенні аналогічних програм.

Продовжено прийняття місцевої програми у Київській області (за рахунок коштів обласного бюджету 300 000,00 тис. гривень), розпочато прийом заявок від

власників пошкодженого житла, а також [підготовлено модельний проєкт місцевої програми](#).

#### *IV. Національна адвокація*

- **Державна допомога громадянам, чие житло пошкоджене чи зруйноване**

У квітні 2022 року ОПОРА за участі спільноти ОСББ підготувала бачення забезпечення житлом громадян, які постраждали від війни. Концептуальні зауваження було враховано при прийнятті Закону України “Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об’єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації” № 2923-ІХ від 23.02.2023. Даний Закон запроваджує національний механізм відшкодування завданої шкоди за пошкоджене і зруйноване майно. Наразі діє кілька механізмів реалізації цього Закону. ОПОРА, на основі аналізу звернень громадян, готувала як концептуальні, так і процедурні пропозиції для покращення цих механізмів. Завдяки діалогу з владою було як регуляторно, так і адміністративно **покращено послугу “єВідновлення”** пошкодженого житла (квартир та індивідуальних будинків). Зусиллями ОПОРА збільшено граничну суму компенсації з 200 до 500 тис. грн.

Крім того, **послуга з отримання компенсації** за пошкоджене і зруйноване житло **стала більш доступною для вразливих груп населення**. Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи) почали приймати заявки від громадян, чие майно було пошкоджено або зруйноване внаслідок воєнних дій. Раніше це було доступно тільки через додаток ДІЯ. ОПОРА адвокувала необхідність запровадження прийому заяв через ЦНАП. Це полегшило доступ до послуги осіб літнього віку та тих, хто проживає у сільській місцевості та не має можливості користуватися смартфонами.

**Запроваджено експериментальну можливість оцінки пошкодженого і зруйнованого житла на окупованих територіях**. Це дозволить ВПО з окупованих територій отримати компенсацію за пошкоджене житло.

Також ОПОРА адвокувала прийняття державної програми для відновлення багатоквартирних будинків “ВідновиДім”, яка надає грант для ремонту мало пошкоджених багатоквартирних будинків. Для цього було прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для

запровадження комплексної термомодернізації будівель” № 2392-ІХ від 09.07.2022 з урахуванням пропозицій ОПОРИ.

ОПОРА забезпечувала комунікацію з центральними органами виконавчої влади для отримання необхідних погоджень (насамперед, Міністерства фінансів та Міністерства економіки) та публічну підтримку імплементації даної програми. В результаті цієї діяльності Уряд прийняв 5 постанов щодо регулювання роботи Фонду енергоефективності, а також Постанову № 1420 «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». Вона надала право Державній казначейській службі відновити фінансування видатків Фонду енергоефективності в умовах воєнного стану. На сьогодні завдяки програмі повністю відновлено 80 багатоквартирних будинків, а у процесі відновлення - 200 будинків.

ОПОРА постійно працювала над покращенням даної програми. Зокрема, було проадвокатовано поширення програми "ВідновиДім" **на всю територію України, збільшено суму компенсації із 7,2 до 7,9 млн. грн.** Також передбачено можливість відбудови місць загального користування, облаштування пандусів та укриттів.

Незважаючи на значні просування та досягнення, ОПОРА підготувала пакет законопроектів, які дозволять процеси відбудови зробити більш прозорими, справедливими і зрозумілими. Наразі система соціального житла є застарілою і неефективною, тому ОПОРА підготувала відповідний законопроект щодо соціального житла. Ці пропозиції були передані органам влади та обговорено на кількох публічних заходах. На сьогодні організація працює у ряді робочих груп спільно з Міністерством інфраструктури та відновлення.

- **Державні механізми підтримки енергоефективності та ВДЕ**

Питання енергоефективності в Україні не втрачає свого значення, а й стає все більш актуальним. Це пов'язано з тим, що рівень енергоємності ВВП в Україні у 2020 році перевищував рівень енергоємності ВВП Польщі (яка має подібну чисельність населення) у 2,4 рази, Німеччини – у 3,1 рази та середнє значення країн світу – у 1,9 рази. Україна залишається серед десяти найбільш енергоємних країн у світі, енергоємність якої майже втричі перевищує середній показник Організації економічного співробітництва та розвитку. Угода про асоціацію між Україною та ЄС заклала якісно нову правову основу для сприяння енергоефективності та енергозбереження.



Зважаючи на дефіцит державного бюджету, з 2022 року на енергоефективність не виділяються кошти з державного бюджету України. Тим не менше, ОПОРА вважає, що не треба чекати завершення бойових дій, варто вже зараз впроваджувати недорогі швидкоокупні заходи для енергоефективності житлового фонду. Чисті джерела енергії можуть бути альтернативним джерелом енергозабезпечення в умовах пошкоджень ліній електропередач.

Тому ОПОРА адвокувала продовження надання грантів від програми “ЕнергоДім” від Фонду енергоефективності (спрощення умов участі, використання фінансування від Європейського Союзу). На сьогодні ОПОРА адвокує впровадження програми “ГрінДім”, яка буде надавати гранти на встановлення сонячних панелей домогосподарствам та ОСББ.

Крім того, ОПОРА розробила ряд аналітичних рекомендацій для **стимулювання енергоефективних заходів та ВДЕ у житловому секторі у воєнних умовах.**

*Розвиток партнерства, міжсекторальна співпраця, аналітика нової якості, постійний моніторинг суспільної думки — цінності, що дають ОПОРА можливість напрацьовувати кращі пропозиції, знаходити одnodумців для їх реалізації. Саме завдяки цим цінностям та підтримці міжнародних партнерів стали можливими досягнення Громадянської мережі ОПОРА. Київський осередок, що були реалізовані в рамках таких проєктів:*

- проєкт “Масштабування діяльності для відбудови житла, зруйнованого війною”. Підтримка: «Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання» за фінансової підтримки Європейського Союзу.
- проєкт “Створення сприятливих умов для самоорганізації співвласників багатоквартирних будинків”. Підтримка: Швейцарське Бюро Співробітництва.
- проєкти “Перспективи і виклики встановлення сонячних електростанцій на багатоквартирних будинках” та “Рекомендації щодо стимулювання енергоефективних заходів та ВДЕ у житловому секторі у воєнних умовах для української влади та міжнародних партнерів”. Підтримка: Фонд ім.Гайнріха Бьоля, Бюро Київ — Україна.
- проєкт «Житло для життя: комплексні рішення для внутрішньо переміщених осіб (ВПО)», який реалізується завдяки отриманому гранту від Програми «Підтримка організацій громадянського суспільства (ОГС)» в Україні. Підтримка: Міністерство закордонних справ і справ Співдружності націй та розвитку Великої Британії.